

YETIM VA OTA-ONA QARAMOG'IDAN MAHRUM BO'LGAN BOLALARNI IJTIMOYIY HIMOYA QILISH TIZIMINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH

Shukurov Ikrom Qosimovich

Ijtimoiy inspeksiyaning Buxoro viloyat boshqarmasi bosh mutaxassisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada yetim va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarning ijtimoiy himoyasini ta'minlash masalalari zamonaviy ijtimoiy siyosat nuqtayi nazaridan yoritilgan. Tadqiqotda bolalarning ijtimoiy himoyaga bo'lgan ehtiyoji, ularni qo'llab-quvvatlashning institutsional va oilaviy shakllari, shuningdek, ijtimoiy moslashuv jarayonida uchraydigan muammolar tahlil qilingan. Maqolada ijtimoiy himoya tizimini modernizatsiya qilish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda bolalarning jamiyatda to'laqonli ishtirokini ta'minlashga qaratilgan takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: Yetim bolalar, ijtimoiy siyosat, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, oilaviy tarbiya, ijtimoiy moslashuv, rehabilitatsiya, bolalar manfaatlari.

Mavzuning maqsadi: Mazkur maqolaning maqsadi yetim va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalar uchun ijtimoiy himoya tizimini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlarini o'rganish, mavjud yondashuvlarning samaradorligini tahlil qilish hamda bolalarning ijtimoiy farovonligini oshirishga qaratilgan takliflarni ishlab chiqishdan iborat. Shuningdek, bolalarni mustaqil hayotga tayyorlashda ijtimoiy xizmatlarning o'ri va ahamiyatini ochib berish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Mavzuning dolzarbligi: Jamiyatda ijtimoiy tenglik va adolatni ta'minlashda yetim hamda ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarning huquqlarini himoya qilish alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu toifadagi bolalar ko'pincha ijtimoiy xavf guruhiga kirib, ta'lim, sog'liqni saqlash va bandlik sohalarida qo'shimcha yordamga muhtoj bo'ladilar. Zamonaviy sharoitda bolalarni faqat moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlash yetarli bo'lmay, ularning psixologik holati, ijtimoiy faolligi va shaxsiy rivojlanishiga ham e'tibor qaratish zarur. Shu sababli ijtimoiy himoya tizimini yangicha yondashuvlar asosida rivojlantirish dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy qism: Yetim va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarni ijtimoiy himoya qilish tizimi jamiyatning barqaror rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ushbu tizim bolalarning hayot sifatini yaxshilash, ularning huquqlarini amalda ta'minlash hamda ijtimoiy xavflarni kamaytirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Avvalo, ijtimoiy himoya tizimida profilaktik yondashuv muhim o'rin tutadi. Oilaviy inqirozlarning oldini olish, ijtimoiy muammoli oilalarni erta aniqlash va ularga yordam ko'rsatish orqali bolalarning yetim qolish holatlarini kamaytirish mumkin. Bu borada mahalla, ta'lim muassasalari va ijtimoiy xizmatlar o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Ikkinchidan, yetim bolalarni jamiyatga moslashtirish jarayonida ijtimoiy reabilitatsiya va integratsiya dasturlari muhim rol o'ynaydi. Bunday dasturlar bolalarda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish, muloqot madaniyatini rivojlantirish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, voyaga yetish arafasidagi bolalar bilan ishlashda kasbiy yo'naltirish va bandlikka ko'maklashish choralari dolzarb hisoblanadi. Uchinchidan, nodavlat notijorat tashkilotlar va fuqarolik jamiyati institutlarining ijtimoiy himoya tizimidagi ishtiroki tobora ortib bormoqda. Ularning faoliyati bolalarga qo'shimcha imkoniyatlar yaratish, ijtimoiy xizmatlar qamrovini kengaytirish hamda innovatsion loyihalarni amalga oshirishga xizmat qiladi. Davlat va nodavlat sektor o'rtasidagi samarali hamkorlik tizimni yanada mustahkamlashga yordam beradi.

Xulosa: Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, yetim va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalar uchun ijtimoiy himoya tizimini rivojlantirish jamiyatning ijtimoiy mas'uliyatini aks ettiradi. Tizimning samaradorligi bolalarning hayotga moslashuvi, ularning ijtimoiy faolligi va kelajakdagi muvaffaqiyatlari bilan bevosita bog'liqdir. Shu bois ijtimoiy himoya sohasida kompleks, uzluksiz va innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi.
2. O'zbekiston Respublikasining "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi Qonuni.
3. BMTning Bola huquqlari to'g'risidagi Konvensiyasi.
4. Ijtimoiy siyosat va bolalar farovonligiga oid ilmiy tadqiqotlar.
5. Ijtimoiy himoya tizimini rivojlantirish bo'yicha uslubiy qo'llanmalar.